

Ганна Олександрівна Реброва,
аспірантка кафедри педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»,
ORCID 0000-0001-7128-7350

НАУКОВІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті актуалізовано проблему формування економічної культури майбутнього вчителя. Визначено компонентну структуру економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей як специфічного професійного сегменту педагогічної культури. Наголошено на людиновимірній стратегії розвитку економіки в глобалізованому просторі, її соціокультурні аспекти. Обґрунтовано наукові підходи дослідження та формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей: акмеологічний підхід як генералізований; гуманістично-цівілізаційний, культурологічний, компетентнісний та інноваційно-технологічний підходи як додаткові, конкретизовано. На їх основі визначено загальнонаукові та часткові принципи.

Ключові слова: економічна культура, наукові підходи, гуманітарна галузь, майбутні учителі гуманітарних спеціальностей.

Педагогічна культура майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей відрізняється широким спектром атрибутивних та змістових складників. Феноменологія культури досить складна, у загальному сенсі культура є ступенем осягнення особистістю всієї скарбниці цінностей, що зроблені розумом, духом та руками людства в усі часи, що і впливає на якість мислення, ціннісні орієнтації, певний тип поведінки, ступінь осмислення соціокультурного буття та ставлення до нього; культура стає регулятором вибору стратегії життєтворчості, пріоритетів, уподобань та напряму професійної самореалізації. До загальної культури належить і її професійні різновиди, своєрідні кліше, що поєднують атрибути професійної культури з культурним розвитком особистості загалом.

Н. Мойсеюк, наприклад, уважає, що педагогічна культура є складником загальнолюдської культури, тобто такої її частини, котра сполучає «...духовні цінності освіти і виховання (педагогічні знання, теорії, концепції, накопичений педагогічний досвід, професійні етичні норми) та матеріальні (засоби навчання і виховання), а також способи творчої педагогічної діяльності, які слугують соціалізації особистості в конкретних історичних умовах» (Мойсеюк). Педагогічна культура є системним утворенням, містить у собі цінності, що відповідають освітній галузі, відповідні до цього здатності, здібності та компетентності, що ними володіє учитель. До педагогічної культури також входять педагогічна майстерність, що межує з мистецтвом творчої дії, високий рівень педагогічного спілкування, а також ефективність професійної екстраполяції явищ, конструктів, атрибутів соціокультурного простору до освітнього процесу та навпаки. Саме це є найбільш актуальним для підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, оскільки сфера їхньої професійної діяльності - це соціокультурне наповнення суспільства.

До явищ соціокультурного простору належать економіка суспільства та економічні відносини, які вона породжує. Останнім часом спостерігається певне домінування економічного сегменту суспільства, що впливає на професійну підготовку фахівців різних галузей знань, зокрема й гуманітарної сфери. Це можна пояснити тим, що тенденційним у глобалізаційному аспекті є поступове перенесення акценту з ресурсного на творчий та людиновимірний підходи до економічних явищ та економічного зростання загалом. Слушним у цьому контексті вважаємо думку економіста О. Соскіна, котрий стверджує, що в умовах техніко-економічних укладів саме людська розумова діяльність стає головною силою отримання прибутку. Як вказує вчений: «На перше місце виходять професійні компетенції людини, її інтелект, професійна комплексна універсальна підготовка, її вольовий потенціал та інтелектуальна спроможність, нейролінгвістична підготовка» (Соскин, 2018: 44-45). Саме в цьому контексті актуальною проблемою стає формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей як сучасного сегменту інтегрованої професійної педагогічної культури. Вчителі гуманітарних дисциплін здатні опанувати складну філософію економічного знання як гуманітарної галузі, спрямованої на розвиток основного ресурсу держави – людського.

Оскільки економічна культура майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей є явищем інтегрованим, таким, що входить до складу педагогічної культури, а остання зумовлена особливостями соціокультурних перетворень та має ним відповідати, важливим є вибір наукових підходів щодо дослідження та формування економічної культури як сучасного соціокультурного сегменту педагогічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. Йдеться про такі наукові підходи, які визначаються

наявними чинниками формування економічної культури, а також дають змогу обрати загальнонаукові та часткові педагогічні принципи та педагогічні умови формування економічної культури. Отже, вибір та обґрунтування таких підходів є актуальним завданням наукового пізнання.

Аналіз останніх досліджень проблеми формування економічної культури майбутніх учителів показує, що науковці постійно повертаються до зазначеної проблеми як безпосередньо, так і опосередковано. Так, наприклад, Д. Розуменко розглядає безпосередньо феномен економічної культури вчителя, інтерпретуючи його як якісну характеристику «... рівня його економічних, гуманітарних і педагогічних знань, умінь та навичок, які сприяють реалізації здібностей, можливостей людини в економічній сфері суспільства та є базою економічного виховання школярів, як органічне поєднання розвинутої економічної свідомості і практичної педагогічної діяльності» (Розуменко, 2007). Згідно з компетентною парадигмою, вчені застосовують і споріднені категорії. Своєрідним кліше економічної культури є поняття «соціоекономічної культури» (Дзунда, 2003), дотичним є поняття «економічної соціалізації» (Москаленко, 2006). Вчені звертають увагу й на формування елементів економічної культури в школярів (Н. Дембицька, Н. Дзюбенко, І. Зубіашвілі, О. Шаран та ін.), основна мета таких досліджень має прикладний характер та спрямована на розробку рекомендацій щодо ефективної організації занять із проблем функціонування економічної культури в сучасному суспільстві (Дембицька, 2015). Слушним є те, що вчені наголошують на інтерсуб'єктному підході щодо формування економічної культури школярів, визначаючи водночас певні принципи та закономірності відповідно до віку школярів.

Для нашого дослідження важливими є доробки щодо економічної культури, що здійснюються в межах соціокультурного підходу (О. Коваленко (Коваленко); ментальному та антропологічному підходах (Єфременко, 2008; Єфременко, 2008/2; Константинова, 2002). Проте чітких позицій щодо наукових підходів щодо дослідження та формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей поки не окреслено.

Мета статті полягає у висвітленні та обґрунтуванні наукових підходів формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей.

У дослідження визначаємо економічну культуру майбутніх учителів гуманітарних дисциплін як інтегроване суспільно-особистісне професійне утворення, що характеризується ступенем усвідомлення та практичного опрацювання культурно-гуманітарного потенціалу економічних знань (культурно-ціннісного, інтелектуально-розвивального, етно-ментального, життєзберігального), що стають чинником конкурентної переваги особистості майбутнього вчителя в сучасному освітньому середовищі,

забезпечуючи ефективну реалізацію його професійного потенціалу в умовах ринкових відносин.

З огляду на актуальність людинотворчого чинника в питаннях економічного розвитку багатьох держав світу, особливо таких, що в них політика зорієнтована на інформаційні та нанотехнології, генералізованим підходом у дослідженні визнано *акмеологічний*. На думку вчених (О. Бодальов, А. Деркач, А. Козир, Н. Кузьміна, Л. Рибалко та ін.) саме акмеологія досліджує шлях досягнення людиною вершини свого розвитку; тому акмеологічні технології сприяють ефективному творчому розвитку особистості в обраному професійному напрямку, стимулюють саморозвиток, саморозкриття, стимулюють реалізацію творчого потенціалу. За концепцією А. Деркач, акмеологічний підхід дозволяє розглядати особистість у її саморозвитку та становленні в цілісності. На рівні теоретичного моделювання А. Деркач розглядає модальності акме-розвитку та властивості, що є відповідними цілісній людині як особистості. В основу покладено вектор модальностей: «бажаю» – «можу» – «умію» – «повинен» – «домагаюся» – «роблю» (Деркач, 2006: 28). Щодо цілісності особистості, вчений обґрунтовує такі її складники: розвиток самосвідомості, здатність до самотрансценденції; духовність як якість особистості; соціальна зрілість; громадянськість як складна ідейно-моральна якість; совість; баланс між інтелектуальним та творчим потенціалами (Деркач, 2006: 30). На нашу думку, увесь зазначений комплекс цілісності в межах акмеологічних технологій рушає модулями від «хочу» – до «роблю». Це схематично уявлений процес шляху до акме-вершини.

На цілісність та інтегративність акмеологічного підходу вказує Т. Скудна (Скудна, 2012). Зокрема вона розглядає акмеологічну модель професійної освіти як людиновимірне утворення, що спрямоване на досягнення нової якості освітнього середовища. Водночас предметом акмеологічно зорієнтованої освіти є цілісний та усталений розвиток майбутнього спеціаліста з новим інтегрованим способом мислення, сформованими навичками самореалізації та адаптації в сучасному світі» (Скудна, 2012). Зазначена характеристика повністю є слушною для формування інтегральної компетентності майбутніх учителів, зокрема в питаннях формування економічної культури як інтегрованої якості та сегменту цілісної педагогічної культури особистості майбутнього вчителя.

В. Величко застосовує акмеологічний підхід у професійній освіті як дослідницький засіб, що водночас актуалізує творчий потенціал та підвищує професійну мотивацію та мотивацію досягнення успіху тих, хто навчається (Величко, 2011). У цьому також представлена цілісність та функціональна інтегрованість акмеологічного підходу. Н. Кузьміна зауважує на інтеграції підходів, що входять до складу акмеологічного підходу як домінуючого. Йдеться про такі підходи, які застосовуються в

різних галузях наукового знання: системний підхід, цілісний, діяльнісний тощо (Кузьміна, 2002).

Отже, на думку вчених, акмеологічний підхід є інтегрованим і враховує інші підходи, у межах яких кристалізуються важливі для акмеологічної парадигми принципи. З огляду на предмет дослідження - економічну культуру майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей - доцільним є застосування низки додаткових наукових підходів, які, з одного боку, входять до складу акмеологічного на рівні дослідницького технологічного ресурсу, а з іншого, відіграють самостійну, самодостатню роль у визначенні педагогічних принципів щодо формування економічної культури майбутніх учителів-гуманітаріїв.

До таких у дослідженні належать: *гуманістично-цивілізаційний підхід* (напрями та кліше застосування: цілісно-світоглядний (поліпарадигмальний), індивідуально-зорієнтований, потребово-мотиваційний, творчорозвивальний аспекти дослідження); *культурологічний підхід* (напрями та кліше застосування: ціннісний, полікультурний, ментальний), *компетентнісний підхід* (напрями та кліше застосування: зміст знань, формування навичок, набуття досвіду, здатність, фахова та соціокультурна діяльність у структурі інтегральної та загальних компетентностей) та *інноваційно-організаційний підхід* (напрями та кліше застосування: технологічний, праксеологічний, міждисциплінарний, управлінський, системно-синергійний аспекти освітнього процесу). Кожний із зазначених підходів дозволяє виокремити низку загальних та часткових педагогічних принципів, що є актуальними в процесі дослідження та формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей.

Гуманістично-цивілізаційний підхід має методологічне значення. Він зумовлює основний вектор формування економічної культури особистості, оскільки саме гуманістична парадигма зорієнтована на всебічний її розвиток. Найбільш актуальним є питання творчого розвитку людини, реалізації її духовного потенціалу. Економіка сучасного глобалізаційного світу дедалі орієнтується на винахідливість людини, сучасна економічна концепція є людиновимірною. Ресурсний кластер поступово відходить на другі позиції, поступаючись таланту та підприємницькій творчості особистості.

Така сама проекція екстрапольована на економічну культуру особистості. Кожен має бути здатним до економічного самозабезпечення, що ґрунтується на вмінні самоорганізації, здатності працювати в ринкових умовах щодо працевлаштування, набувати якостей конкурентоспроможності, дисциплінованості, відданості справі та оригінальності прийняття рішень. Отже, гуманістичний підхід у формуванні економічної культури насамперед орієнтує на інтереси людини, конкретної особистості. На цій підставі, згідно з гуманістичним підходом, обрано

такі загальні принципи, як-от: індивідуалізації творчого розвитку, взаємозв'язок пізнавальної, діяльнісної та творчої сфер особистості.

Підходом, що відіграє самостійну роль у дослідженні та водночас підсилює дієвість акмеологічного підходу, є *культурологічний підхід*. Необхідність цього підходу зумовлена історико-еволюційним, професійно-рівневим та культурно-ціннісним чинниками. Еволюція людства свідчить, що культура та економіка перебувають у стані тісного взаємозв'язку. Економічні чинники змінювали культурний облік держав, народів, водночас культурні чинники стимулювали пошуки більш ефективних засобів введення господарської діяльності. Це надавало можливість отримати прибуток та удосконалити життя самої людини, що підвищували рівень її культури. Це складна система взаємозв'язку культури та економіки, яка завжди існувала в латентному стані розвитку людства, стає дедалі актуальною та усвідомлюється як вченими, так і керівниками-політиками. Так, наприклад, політика держав, котрі демонструють потужний економічний зріст, орієнтована на підвищення рівня культури населення. Прикладом може слугувати Китай, де музичне виховання розглядається як найбільш ефективний засіб підвищення культури населення та як результат, підвищення економіки держави. Ця традиція була закладена ще Конфуцієм, котрий уважав, що закономірності розвитку та управління державою співвідносяться із закономірностями розвитку музичних систем, інтонаційних будов та ієрархічних послідовностей.

Щодо професійно-рівневого чинника, треба нагадати концепцію Б.Гершунського, згідно з якою, набуття професіоналізму проходить певні стадії становлення: від грамотності до освіченості, компетентності та культури й ментальності (Гершунський, 1998). Рівень культури передбачає певні перетворення особистості як фахівця, формування відповідних до фахової діяльності якостей, володіння необхідними правилами поведінки тощо. Якщо йдеться про економічну культуру майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, то її сформованість супроводжується виявленням таких якостей, як-от: відповідальність, прагнення ефективної праці, спрямованої на результат, самоорганізованість та самоефективність. Ці якості важливі для вчителя взагалі, але вони будуть формуватися більш оптимально, якщо додати до стратегії їх формування економічну змістову лінію та відповідну компетентність.

Культурно-ціннісні чинники впливають на вибір цінностей, які й зумовлюють можливе кліше вибору ціннісних переваг. Останні потребують спеціальних джерел фінансування, або інших витратних ресурсів, впливаючи й на рівень культури особистості, зокрема й економічної. Аксіологічні аспекти економічної культури перебувають також у сфері потреб особистості, у сфері її інтересів, ціннісних орієнтацій. Концентрація уваги на життєвому ресурсі вимагає кристалізації цінностей, які дійсно варті того, щоб на них витратити як

економічні, так і особисті енергетичні ресурси. Так наприклад, сьогодні є достатньо умов для розвитку різноманітних здібностей та задоволення інтересів. Ринкові відносини створили умови для вибору найякісніших послуг. З огляду на нестачу часу та фінансів, студенти мають обирати, на що саме витратити гроші та час, що дійсно принесе користь надалі: або підтримання здоров'я, або розширення світогляду, або вивчення іноземної мови, духовне збагачення тощо. Йдеться про створення «віртуального особистісного бізнес-плану», який студент має сам скласти та навчити складати його своїх учнів.

На основі цього підходу задіяними були загальнонаукові принципи: культуровідповідності, системності, єдності економіки та культури, теорії, історії і практики.

У контексті актуальних освітніх стратегій не можна оминати *компетентнісний підхід*. Він сьогодні домінує в наукових педагогічних дослідженнях і відповідає основній освітній парадигмі. Відповідно до предмета дослідження - економічної культури - то компетентнісний підхід дозволяє з'ясувати, з якими компетентностями кореспондується економічна культура, на які впливає.

Економіка є стрижневим вектором розвитку суспільства. Вона вивчає механізми створення прибутку та забезпечення його отримання найоптимальнішим шляхом. Проте такий прибуток може мати не лише матеріальний складник, але й енергійний, знаннієвий, кар'єрний, ціннісно-духовний тощо. Вони не прямо створюють прибуток, а опосередковано, або не відразу, а в певній перспективі. Орієнтація на таку перспективу зумовлює формування інтегральної компетентності та загальних компетентностей майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей.

Такі компетентності сприяють соціальній самоактуалізації особистості та формуванню здатності до конкурентності в ринкових умовах. Внаслідок розширеного світогляду, сформованого інтегрованого стилю мислення майбутній фахівець здатний застосовувати знання з різних дисциплін, різних галузей знань у вирішенні професійних завдань та навпаки, гнучко застосовувати професійну компетентність у різноманітних життєвих ситуаціях, зокрема таких, що мають економічний характер та сенс.

Загальнонаукові принципи, що відповідають зазначеному підходу: *науковості, єдності теорії і практики, системності*.

З огляду на інноватику постановки проблеми формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, яка пов'язана зі змінами соціокультурних умов освітнього процесу, глобалізаційними тенденціями до інтеграції культур та економік, ринковими відносинами, що зумовили актуальність конкурентоспроможності особистості фахівця, інноваційними тенденціями в галузі управління якістю освіти тощо, акмеологічний підхід спонукає застосовувати потенціал стохастичних явищ у

суспільстві, економіці, полікультурних та життєвих реалій, інновацій в організації навчання. Зазначене зумовило застосування *інноваційно-організаційного підходу*.

Тенденції до оновлення в освітній практиці завжди стають наслідком змін у суспільстві. Наприклад, А. Хуторської розуміє під інноваціями в освіті такі нововведення, що вносять в освіту нові елементи та спричиняють певні переходи з одного стану в інший (Хуторської, 2008). Інновації можуть охоплювати змістовий та організаційний компоненти освітнього процесу. У контексті формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, до яких належать не лише психологи, соціологи, історики, а й культурологи, і навіть мистецтвознавці (мистецтво в суспільстві належить до гуманітарної галузі), постановка проблеми формування в них економічної грамотності, освіченості, свідомості, мислення, компетентності та культури, вже є інновацією, викликаною часом та світоглядними змінами щодо філософії економічного знання, зв'язку економіки й культури. Міждисциплінарна стратегія, що вважається найбільш ефективною в наукових дослідженнях, є слушною й у питаннях формування економічної культури.

Той факт, що сьогодні економічної грамотності потребує кожна особистість у своєму повсякденному житті, а також з огляду на те, що в школах також вводяться дисципліни економічного характеру, стає актуальною проблема розширення кола педагогічних працівників, здатних розв'язати питання економічного характеру в освітньому процесі. І це не є викладачі географії, як до сьогодні традиційно вважалося загальноприйнятим, зумовленим ресурсним підходом до економіки. Питання економічної грамотності населення, дітей, молоді мають вирішуватися на рівні гуманітарної політики держави - забезпечення економічної спроможності кожної особистості та її здатності ефективно застосовувати свій власний, людський, професійний та духовно-енергійний ресурс у складних ринкових умовах відповідно до соціокультурних перетворень суспільства загалом. Отже, майбутні вчителі гуманітарних спеціальностей на основі сформованих інтегральної та загальних компетентностей можуть розв'язувати питання щодо власної самоорганізації та набуття економічного досвіду та формування економічної культури, так і в освітньому процесі зі школярами та молоддю.

Зазначимо, що спеціальних дисциплін, спрямованих на формування економічної культури в підготовці студентів гуманітарних факультетів не вводиться. Економіка вже не входить до групи нормативних дисциплін, окрім того, вона, на жаль, не входить до кола інтересів студентів-гуманітаріїв, потребуються інноваційні технології для формування їхньої економічної культури. До таких технологій можна віднести міждисциплінарні (крос-культурні освітні технології), акметехнології (самопізнання, саморегуляції, когнітивні тренінги, інтерактивні технології, психотехнології),

соціально-перцептивні та адаптаційні технології (проекти, кейси, партисипативні техніки, ділові ігри тощо). Увагу привертають організаційні технології. Їх застосування зумовлено тим, що процес створення прибутку, матеріального та духовного, передбачає нестандартного вирішення проблем, використання альтернативних технік, що оптимізують кількість затрачуваного часу та людського ресурсу. Цей процес потребує не лише опрацьованих технік організаційного характеру, але і творчого застосування в реальному, мінливому освітньому просторі.

Організаційні аспекти освітніх інновацій сьогодні розглядаються крізь призму синергетики, оскільки гуманітарні стратегії освіти співіснують з об'єктивними турбулентними процесами розвитку світової економіки, і як результат, впливають на культурні прошки розвитку майже всіх держав світу. До таких можна віднести дистанційне навчання, яке поступово набирає обертів в університетах Європи та входить до стратегічних напрямів освітнього менеджменту в університетах України.

Зазначимо, що загальнонауковими принципами інноваційно-технологічного підходу є принципи холізму, синергії, системності, що застосовуються в дослідженнях складних явищ.

ЛІТЕРАТУРА

Величко Е. В. Акмеологически поход к профессиональной подготовке будущих педагогов в условиях колледжа [Электронный ресурс]. *Социосфера*, 2011, №3. С.29-34.

Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций). М.: Изд-во «Совершенство», 1998. 608 с.

Дембицька Н. М. Становлення економічної культури молоді в умовах шкільної освіти : методичні рекомендації. К.: Педагогічна думка, 2015. 103 с.

Деркач А. А., Селезнёва Е. В. Акмеологическая культура личности: содержание, закономерности, механизмы развития. М.: Издательство Московского психолого-социального института, 2006. 496 с.

Єфременко Т. Г. Показники економічної ментальності населення сучасної України. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. 2008. № 12. С. 15–20.

Єфременко Т. Г. Якісна характеристика економічної культури сучасного населення України. *Український соціум*. 2008. № 3. С. 34–44.

Коваленко О. В. Проблема формування економічної культури в сучасному просторі української освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=8367&chart=1>.

Константинова Н. П. Теория и опыт изучения экономической ментальности. *Серия "Симпозиум", Философия образования. Выпуск 23/Сборник материалов конференции Санкт-Петербург: Санкт-Петербургское философское*

Отже, відповідно до завдань дослідження та мети статті визначено генералізований та конкретизовані, часткові наукові підходи, що склали методологію дослідження феномена економічної культури та її формування в майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. Такими підходами визначено: *акмеологічний* як генералізований, інтегрований та наскрізний; а також поодинокі наукові підходи, що входять в інтегровану сукупність до акмеологічного та відіграють самостійну роль у дослідженні. Такими підходами обрано: *гуманітарно-цивілізаційний*, що актуалізовано відповідно до профілю підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей; *культурологічний*, що відповідає еволюції взаємозв'язків економіки та культури та ієрархії професійного становленні від грамотності до рівня культури; *компетентнісний*, який спрямований на висвітлення відповідності економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей інтегральній та загальним професійним компетентностям; *інноваційно-організаційний*, котрий забезпечує пошук інновацій у змісті та організації освітнього процесу на формування економічної культури студентів-гуманітаріїв.

общество, 2002. С.239–249. Режим доступу: <http://anthropology.ru/ru/text/konstantinova-np/teoriya-i-opyt-izucheniya-ekonomicheskoy-mentalnosti>

Кузьмина Н. В. Предмет акмеологии. 2-е изд. испр. СПб: Политехника, 2002. 189 с.

Мойсеюк Н. Педагогіка [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pidruchniki.com/12570107/pedagogika/pedagogika>

Розуменко Д. О. Формування економічної культури майбутніх учителів у фаховій підготовці: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд.пед.наук: 13.00.04. Харків, 2007. Режим доступу: https://revolution.allbest.ru/pedagogics/00605501_0.html.

Скуднова Т. Д. Акмеологический подход в психолого-педагогическом образовании. Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология. 2012. №1. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/akmeologicheskij-podhod-v-psihologo-pedagogicheskom-obrazovanii> (дата звернення: 10.03.2018).

Соскин О. И. Конвергенция экономической и христианской доктрины в информационном обществе. *Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference "Scientific Research Priorities 2018: theoretical and practical value"*, Nowy Sącz, Poland, 26th-29th of June 2018, Wyższa Szkoła Biznesu National-Louis University, Nowy Sącz, 2018. 44–47 p.

Хуторской А. В. Педагогическая инноватика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2008. 256 с.

REFERENCES

- Gershunskiy, B.S. *Filosofiya obrazovaniya dlya KHKHÍ veka. (V poiskakh praktiko-oriyentirovannykh obrazovatel'nykh kontseptsiy). [The philosophy of education for the 21st century. (In search of practice-oriented educational concepts)]*. Moscow: Izd-vo Perfection [in Russian].
- Dembyts'ka, N.M. (2015). *Stanovlennya ekonomichnoyi kul'tury molodi v umovakh shkil'noyi osvity : metodychni rekomendatsiyi. [The formation of the youth's economic culture in the conditions of school education: methodical recommendations]*. Kyiv: Pedagogical thought [in Ukrainian].
- Derkach, A.A., Seleznova, Ye.V. (2006). *Akmeologicheskaya kul'tura lichnosti: sodержaniye, zakonomernosti, mekhanizmy razvitiya. [Acmeological culture of personality: content, patterns, mechanisms of development]*. Moscow: Publishing house of the Moscow Psychological and Social Institute [in Russian].
- Khutorskoy, A.V. (2008). *Pedagogicheskaya innovatika. [Pedagogical Innovation]: Textbook. allowance for stud. supreme. training. institutions. Moscow: Publishing Center "Academy" [in Russian]*.
- Kovalenko, O.V. *Problema formuvannya ekonomichnoyi kul'tury v suchasnomu prostori ukrayins'koyi osvity. [The problem of formation of economic culture in the modern space of Ukrainian education]*. [Electronic resource] Retrieved from <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=8367&chapter=1>. [in Ukrainian].
- Konstantinova, N.P. (2002). *Teoriya i opyt izucheniya ekonomicheskoy mental'nosti. [Theory and experience of studying economic mentality]. Seriya "Symposium", Filosofiya obrazovaniya. Vypusk 23/Sbornik materialov konferentsii Sankt-Peterburg: Sankt-Peterburgskoye filosofskoye obshchestvo – Series "Symposium", Philosophy of Education. Issue 23 / Proceedings of the conference St. Petersburg: St. Petersburg Philosophical Society. pp. 239–249. Retrieved from <http://anthropology.ru/ru/text/konstantinova-np/teoriya-i-opyt-izucheniya-ekonomicheskoy-mentalnosti> [in Russian]*.
- Kuz'mina, N.V. (2002). *Predmet akmeologii. [The subject of acmeology]. 2 nd branc. Correction. St. Petersburg: Politechnica [in Russian]*.
- Moyseyuk N. *Pedahohika [Pedagogics]*. [Electronic resource]. Retrieved from <https://pidruchniki.com/12570107/pedagogika/pedagogika>. [in Ukrainian].
- Rozumenko, D.O. (2007). *Formuvannya ekonomichnoyi kul'tury maybutnikh uchyteliv u fakhoviy pidhotovtsi. [Formation of the economic culture of future teachers in vocational training]. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv. Retrieved from https://revolution.allbest.ru/pedagogics/00605501_0.html. [in Ukrainian]*.
- Skudnova, T.D. (2012). *Akmeologicheskii podkhod v psikhologo-pedagogicheskom obrazovanii. [Akmeologicheskyy approach in the psychological and pedagogical education]. Vestnik Adygeyskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 3: Pedagogika i psikhologiya. – Bulletin of the Adyge State University. Series 3: Pedagogy and Psychology. Vols. 1. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/akmeologicheskii-podhod-v-psihologo-pedagogicheskom-obrazovanii> [in Russian]*.
- Soskin, O.I. (2018). *Konvergentsiya ekonomicheskoy i khristianskoy doktriny v informatsionnom obshchestve. [Convergence of economic and Christian doctrine in the information society]. Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference "Scientific Research Priorities 2018: theoretical and practical value", Nowy Sącz, Poland, 26th-29th of June 2018, Wyższa Szkoła Biznesu National-Louis University, Nowy Sącz. pp. 44–47 [in Russian]*.
- Velichko, Ye.V. (2011). *Akmeologicheskii pokhod k professional'noy podgotovke budushchikh pedagogov v usloviyakh kolledzha. [Acmeologic approach to the professional training of future teachers in college conditions]*. Electronic resource. *Sociosphere*, Vols. 3. pp. 29–34 [in Russian].
- Yefremenko, T.H. (2008). *Pokaznyky ekonomichnoyi mental'nosti naseleynya suchasnoyi Ukrayiny. [Indicators of the economic mentality of the population of modern Ukraine]. Metodolohiya, teoriya ta praktyka sotsiolohichnoho analizu suchasnoho suspil'stva. – Methodology, theory and practice of sociological analysis of modern society. Vols. 12. pp. 15–20 [in Russian]*.
- Yefremenko, T.H. (2008). *Yakisna kharakterystyka ekonomichnoyi kul'tury suchasnoho naseleynya Ukrayiny. [Qualitative characteristic of economic culture of the modern population of Ukraine]. Ukrayins'kyy sotsium. – Ukrainian SOCIETY. Vols. 3. pp. 34–44 [in Ukrainian]*.

Анна Александровна Реброва,
аспирантка кафедри педагогіки,
Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского,
ул. Старопортофранковская, 26; г. Одесса, Украина

НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ГУМАНИТАРНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

В статье актуализирована проблема формирования экономической культуры будущих учителей гуманитарных специальностей. Такой тип культуры рассматривается сквозь призму его соответствия

социокультурным трансформаціям общества и как частный вид педагогической культуры. Дано определение экономической культуры будущих учителей гуманитарных специальностей с учётом специфики их профессиональной деятельности. Компонентная структура данного вида культуры состоит из: когнитивно-операционального, деятельностно-адаптационного, ментально-ценностного и мотивационно-творческого компонентов.

Цель статьи – высветлить и обосновать научные подходы и педагогические принципы к исследованию и формированию экономической культуры будущих учителей гуманитарных специальностей.

Обоснование научных подходов опирается на новые тенденции в экономической области, её связи с культурой и творческой деятельностью человека. Экономическая стратегия в глобализованном мире всё больше носит человекомерный характер. На этой основе выбран генерализованный подход, а именно: акмеологический. Он представлен как интегрированный и сквозной в процессе формирования экономической культуры будущих учителей. В качестве вспомогательных научных подходов выбраны и обоснованы следующие: гуманитарно-цивилизационный, актуальный в структуре акмеологического подхода и в контексте специфики подготовки будущих учителей именно гуманитарных специальностей; культурологический, который соответствует эволюции взаимосвязи экономики и культуры, а также иерархии профессионального становления от грамотности до уровня культуры; компетентностный, направленный на выявление соответствия экономической культуры интегральной и общим компетентностям; инновационно-организационный, который обеспечивает поиск инноваций в содержании та организации образовательного процесса по формированию экономической культуры будущих учителей гуманитарных специальностей.

Соответственно каждому научному подходу определены общенаучные педагогические принципы.

Ключевые слова: педагогическая культура, экономическая культура, научные подходы, гуманитарная сфера, будущие учителя гуманитарных специальностей.

Hanna Rebrova,

Postgraduate student of the Faculty of Pedagogics,
State institution «South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky»,
26 Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine

SCIENTIFIC APPROACHES FACILITATING THE FORMATION OF THE ECONOMIC CULTURE OF THE FUTURE TEACHERS MAJORING IN HUMAN SPECIALTIES

The article is devoted to the problem related to the issue on the formation of the economic culture of the future teachers majoring in human specialties. This type of culture is considered through the prism of its correspondence to sociocultural transformations a society undergoes as a particular kind of pedagogical culture. The notion «economic culture of the future teachers majoring in human specialties» has been defined taking into consideration the specificity of their professional activity. The componential structure of the phenomenon under study includes these components: cognitive-operational, activity-oriented and adaptation-targeted, mental and moral, motivational and creativity-centred.

The aim of the article is to highlight and substantiate scientific approaches as well as pedagogical principles enabling the formation of the economic culture of the future teachers majoring in human specialties. Substantiation of scientific approaches is based on new tendencies in the field of economics, its links with person's culture and creative activity. The economic strategy in the globalized world is becoming more person-centred. This is the reason why a more generalizing approach has been chosen: the acmeological one. It is represented as an integrated and a straight-through one in the process aimed at the realization of the formation of the economic culture of the future teachers majoring in human specialties.

There have been singled out and grounded some additional scientific approaches, as follows: human-civilizational, an actual one in the structure of the acmeological approach in the framework of the specificity of the training targeted to the future teachers majoring in human specialties, in particular; culturological, the one which corresponds to the interconnection of economics and culture as well as the hierarchy of obtaining professional proficiency starting from literacy to the level of culture; competence-centred, the one which is aimed at identifying the correspondence between economic culture and general competences; innovational-organizational, the one which provides for the search of innovations in the contents and organization of the educational process aimed at the formation of the economic culture of the future teachers majoring in human specialties.

General scientific pedagogical principles have been determined in accordance with each scientific approach.

Key words: pedagogical culture, economic culture, scientific approaches, human sphere, future teachers majoring in human specialties.

Подано до редакції 01.04.2018 р.